

Obrázek 7.1 Zastoupení čtenářských procesů a typů textů v testu PISA 2018

Čtenářský proces	Samostatný text	%	Soubor textů	%	Celkem %
Vyhledávání informací	Vyhledávání informací v textu	15	Vyhledání a výběr vhodného textu	10	25
Porozumění	Doslovné porozumění	15	Propojování a vyvozování závěrů	15	45
	Propojování a vyvozování závěrů	15			
Posuzování a uvažování	Uvažování o obsahu a formě	20	Odhalení a zpracování rozporu	10	30
	Hodnocení kvality a důvěryhodnosti				
Celkem %		65		35	100

7.2.5 Úlohy a otázky v testu čtenářské gramotnosti

Koncepce testu čtenářské gramotnosti PISA 2018 navazuje na již dříve uplatňovaný přístup k testování, který spočívá v rozdělení testu do tematických jednotek (testových úloh) obsahujících několik otázek, které se vztahují ke společnému úvodnímu textu. Šetření PISA 2018 tento přístup obohacuje o princip tzv. scénářů, jež žáky uvádějí do určité situace blízké běžnému životu a popisují, co je v dané situaci jejich úkolem. Scénář žáky postupně provádí testovou úlohou, a pokud obsahuje více textů, propojuje je do smysluplného celku. Díky scénáři si žáci mohou představit, že se sami nacházejí v konkrétní situaci, která by i ve skutečném životě vyžadovala čtení jednoho či více textů. Tím získávají důvod ke čtení, který v jejich mysli aktivuje příslušné čtenářské procesy a zvyšuje jejich motivaci odpovídat na otázky.

V každé úloze je žákům položeno několik otázek formulovaných tak, aby každá vyžadovala použití jednoho čtenářského procesu. Otázky mohou být seřazeny s rostoucí obtížností. V úlohách se soubory textů se žáci nejprve zabývají každým textem samostatně a teprve poté je vzájemně propojují, porovnávají a posuzují případné rozdíly mezi nimi. V těchto otázkách mají žáci příležitost uplatnit i pokročilé čtenářské dovednosti, které se jinak obtížně testují. Propojování několika textů však nemusí být nutně obtížnější než zpracování samostatného textu. Obtížnost testových otázek závisí na kombinaci různých faktorů, například na délce textu, použité slovní zásobě, přítomnosti nápadných, ale nepodstatných informací apod.

Pro účely šetření PISA 2018 byla vytvořena nová sada úloh, které už svým vzhledem a způsobem, jímž se žáci v textech pohybují (pomocí menu, rolovacích lišt, hypertextových odkazů, záložek, šipek a dalších navigačních prvků), poměrně autenticky napodobují reálné čtení z monitoru počítače. Počítačové prostředí také rozšířilo možnosti forem odpovědí žáků. Kromě nových úloh obsahuje test i ty zadávané již v předchozích letech, aby bylo možné sledovat vývoj výsledků žáků ve čtenářské gramotnosti v čase. Převod těchto úloh z papírové do elektronické podoby proběhl už v roce 2015, kdy šetření PISA přešlo na počítačové testování.

Změny v pojetí čtenářské gramotnosti, čtenářských procesů a typů textů, k nimž došlo v roce 2018, i nadále umožňují sledovat trendy ve vývoji čtenářských dovedností, a to i na dílčích škálách čtenářské gramotnosti. Nové kategorie čtenářských procesů zahrnují dříve hodnocené čtenářské dovednosti (získávání informací, zpracování informací, zhodnocení textu), které pouze doplňují o nové typy činností potřebných pro čtení na internetu.

7.2.6 Ukázka testové úlohy

Pro lepší představu o podobě nových testových úloh je uvedena ukázka úlohy *Velikonoční ostrov*, která byla použita v hlavním šetření PISA 2018.